

دڤلزاری شاعیر و سەرجه م شیعره کانی

کهریم شارهزا

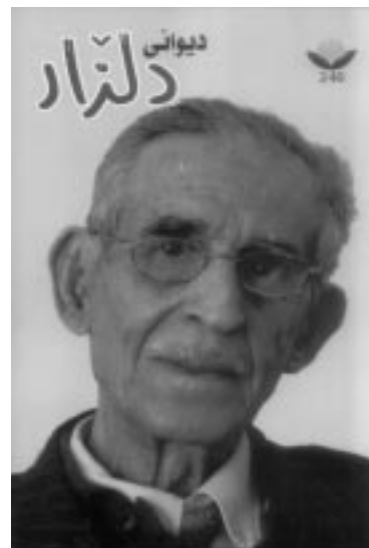
شاعیری خه باتگێپر و پێشکه و تنخوازی کورد، ئەحمەد دڤلزار [کۆمەڵه: ۱۹۲۰]، دوو کهسایه تیبه له کهسیکدا کۆپۆته وه، چونکه لهو دههمی که شاعیرێکی رێبازی رپالیزمی نوێیه له ئەدهبی هاوچهرخێ کوردیدا و له هۆنینه وهی شیعردا واقع تیکه له به ههست و سۆز و ئەندیشهی رۆمانسیانیه دهکات و بهرهمی نوێ دهخولقێتی. وهک شاعیرێکی نوێکار خۆی به رهخهگر و شاعر دۆستان دهناسینی. له هه مان کاتدا دهبینین ئەم زاته وهک خه باتگێپرێکی شۆرشیگێر هاتۆته مهیدانی خهباتی نیشتمانی و چینهانه تی پشت ئەستور به ئایدۆلۆژیای سۆسیالیزمی زانستی، بۆ بهرژه و نهیدی چینی چهوساوهی میلله ته کهی تیکۆشاوه و بهردهوامیشه لهو خهباته رهوایهی و له سه ره و هه لۆیستهی تووشی گرتن و راوه دوونان و ده ره ده دهی و ئاواره بی بووه، سه له هه ی ساڵ پێشمه رگایه تی کردوه و له ناو شۆرشێ کورددا فیداکاریکی دلسۆز بووه، بۆیه له ناو کۆمه له گاکه یدا پله و پایه یه کی گه و ره ی کۆمه لایه تی و ئەده بی و سیاسی به ده ست هیناوه و سه لماندوو به تی که ئەده بی شۆرگێپرێ و خهباتی سیاسی دوو چه کی

کاربگه رن به رووی دۆژمنانی نیشتمان و میلله ت هه لده کیشرتین و له دواییشدا کۆمه له گا و نه ته وه له کاروانی مرۆقایه تی به ره و پێش ده بن.

دیوانی سەرجه م شیعره کانی دڤلزار

له م دواییه دا دیوانی سه رجه م شیعره کانی دڤلزار له سه ر بریاری وه زبیری پێششوو ی وه زاره تی رۆشن بیری کوردستان و پشتگێرکردنی به رپێز فه له که دین کاکه بی وه زبیری ئیستای رۆشن بیری و به پێداچوونه وه ی ئازاد دڤلزار، له به رگێکی جوان و به ۳۶۸ لاپه ره ی قه باره گه و ره دا، له چاپخانه ی وه زاره تی رۆشن بیری له شاری هه ولێری پایته خت چاپکرا، دیوانه که ئەم کۆمه له شیعرا نه ی خواره وه و پێشه کی و بیۆگرافیا ی شاعیری گرتۆته خۆ:

- ۱- ئاوازی ئاشتی و ئازادی - له ۱۹۵۸ دا له به غدا چاپکراوه.
- ۲- خه بات و ژبان - له ۱۹۵۹ دا چاپکراوه.
- ۳- گوئی ته من.
- ۴- تیکرای شیعره چاپ نه کراوه کانی دیکه ی.
- ۵- گه نجینه - که به شیکه له چوارینه کانی باب به تاهیری هه مه دانی

له لورپییه وه کردوو یه تییه
(سۆرائی)
۶- ئەحمەدییهی دلزار
(پرووسی-کوردی).
۷- بهشی عه ره بی.
۸- کورته یهک له بیوگرافیای
شاعیر.

شاعیرییهتی دلزار و شیعره کانی

دلزار له شاعر داناندا به ههر سنج
قۆناغ و ریتبازی شیعی
(کلاسیکی، رۆمانسی، رپالیزم) دا
تییپه ریوه و تاییه تمه ندییه کانی
ههر جۆره شیعهی پاراستوو و له
هۆنراوه کانییدا به کاری هیناون و
ره خهنگر، یان شیعر دۆست به
که میک وردبوونه ده توانی لیکیان
جودا بکاته وه و ده ستینیشانی دهقی
نمونه کانیان بکات.

شاعیری شیعی کلاسیکی

شاعیر به کلاسیک چۆته نیو
دنیای شیعر و هه مان فه ره نگی
و شهی شیعی شاعیره
کلاسیکییه کانی پیش خۆی
به کار هیناوه و له قالبی شیعی
ئه وان چ کیشی عه رووزی و چ
سه روای ستوونی ده رنه چوو. بۆ
نمونه: له هۆنراوه یه کیدا وهک
شاعیرتیکی کلاسیکی سه دهی نۆزدهم
ده رپینی شیعی داریشتوو. بابزانی
چ جیاوازییه کی له گه ل شیعی
شاعیره کلاسیکییه کانی کورد دا
هه یه:

به داوی زولفی شوختیکی پهری
روو من گرفتارم
وه کو پشکو ده سووتینی سه ری
کولمی دلی زارم

نه ما تايم له هيجرانی، په شوکا
دانیش و هوشم
دهمی مهستی خه یالمه و دهمی بن
هوش و بیمارم
دیوان: ل ۲۰۱

کاتیک سه رنج ده دهینه داریشتنی
شیعه ره که، چ له رووی روخسار و چ
له رووی ناوه روکوه وه، هه یچ
جیاوازییه کی له نیوان ئه م هۆنراوه و
غه زه له کانی مسته فا به گی کوردی،
یان وه فایی نابین...

یان له هۆنراوه یه کی دیکه ییدا
به ناوی (شیفتهی قه د
عه ره ریکم)، ه، ده بینن تۆسقالیک
له تاییه تمه ندییه کانی شیعی
کلاسیکی لای نه داوه و به م جۆره
ده مانخاته به رده م و با سه رنجیک
به دهینه پیکهاته که ی:

شيفتهی قه د عه ره ریکم، شوخ و
شنگ و نه ونه هال

سهینه باغ و زولفی زاغ و
روویه خال و دیده کال
دیوان: ل ۲۰۲

شاعیری شیعی کلاسیکی نوی

شاعیر به کاریگه ری ئه و
پیشکه وتنه ی که له ژیان و
ئه ده بیاتی میلله تی کورد له چله کانی
سه دهی رابردودا پرویدا، ورده ورده
خۆی له فه ره نگی وشه وگوزارشتی
کلاسیکی سواوه لایداوه و
ناوه روکی تازه ی خستۆته نیو قالبه
کلاسیکیه کی شیعر و به ره مه ی
پته وی پیشکه ش کردووین. هه ره ک
له سه روودی (لاوی کورد) دا ئه مه ی
کردوو و میژوووی دانانی
هۆنراوه که یشی ده گه ریتنه وه بۆ سالی

۱۹۴۶ که تازه چو بووه پال حزبی
پزگاری نیشتمانی که باله نیمچه
ناشکراکه ی حزبی شیوعی عیراق
بوو. له م قۆناغه نوپیه ی بیروباوه ری
تازه ییدا، لای کورد هانده دات بۆ
خویندن و زانست فیربوون و خه بات
کردن له پیناوی نیشتمان و میلله ت
و به شیعی سه رواداری ستوونی
کیشی دریتی عه رووزی هۆنراوه که ی
نووسیوه و به م جۆره ده ست
پیده کات:

لاوی کورد بخوینه، خویندن
مه ره مه بۆ زامی گه ل
تیشکی زانینه ئه دا روژن به
ئه ستیره ی ئه مه ل

میلله تی جاهیل له قافله ی ژین و
ته ریخی به شر
ده سته پاچه که وتوو، جهیماوه
له ش نیفلیج و شل.
ل ۲۳۰

یان، له هۆنراوه یه کی دیکه دا
به ناوی (تیشکی بیر) که له هه مان
ماوه ی پیشوو دابناوه و نویتترین
تایدیالۆژیای مه ترالیزمی له
قالبیکی کلاسیکیدا به بهر وشه و
ده رپینه کانییدا کردوو و ناوه روکی
شیعه که ی له گه ل عه قل ده دوئ نه ک
عاتیفه و ده لی:

ره فیقان ری نیشاندهر تیشکی
بیره
ئه وه ی بی هوش و بی
ئیشکانه سیره

ئه سیری عاتیفه و ژیر چه نگی
جه هله
شعووری مردوو و میتشکی
فه تیره!!

بینای میتشک به هزی زانین و

خووی خاص

بهرز ده کرى بلند نابى به لیره!!

۲۳۱ ل

شاعیری شیعی رۆمانسی

شاعیر به ته وای ده چیتته نیو
دنیای شیعی تازه وه، ورده ورده
چوارچیتوی کونی شیعی کلاسیکی
ده شکیتتی و خوئی له کوئی یه کیتتی
سه روا و کیتشی درتیزی عهرووی
رزگارد دکات و ده که ویتته سهر
هۆنینه وهی شیعی دلدارى ناسک و
هۆنراوهی نیشتمانی و وهسفی
سروشتی کوردستان له قالبیکی نوئی
و به چه مک و ناوه روکی تازه
ده خولقینتی. با سهرنج بدهینه
هۆنراوه یه کی دلدارى که به ناوی
(گۆرانی مانگی نیسان) دایناوه و
پوو ده کاته یاره کهی تا له گورپه
مانگی نیسانی رازاوه به یه که وه
له ناو گولزاردا و له ژیر سیتبه ری چلی
گول و دره ختان راکشیتن و چه پکه
گول بکهن به سهرنیان و بلبلیش
سترانیتیز و ناگریشیان کلپه ی دلپان
بیت و ده لیت:

سهرنیان چه پکه گول بیت

سهرپوشمان سایه ی چل بیت

غهزه خوانان بولبول بیت

ناگرمان کلپه ی دل بیت

۱۲۱ ل

شاعیری ئەندیشه قوولمان
له سه ره تای په نجاکانی سه ده ی
راپردوو وه به ته وای ده چیتته نیو
دنیای شیعی تازه ی ئاودراو به
ههست و سۆز و ئەندیشه ی قوول و
له شتی بچووک مانای گه وره و جوان
ده خولقینتی. بۆ نمونه:

له هۆنراوه ده یه کییدا به ناوی
(شیعرو خه یال و جوانی)
داهیتنانیتکی هونه ری له شیعی
رۆمانسیدا خولقاندوو وه ههست و
سۆز و ئەندیشه ی قوولی شاعیرانه ی
تیدا به کارهیتناوه و له سه ره تاکه ییدا
ده لئی:

له ژیر سیتبه ری، رووناکى رۆزا،

له دەم رووباری

به پیتکی پاکى و خوشارى خوشى

مهست بووم به جارێ

۶۶ ل

تا ئیستا هیچ شاعیرتکی دیکه ی
کوردم نه دیوه زاراوه ی (سیتبه ری
رووناکى) و (پیتکی پاکى) و
(خوشارى خوشى) وهک وینه ی
جوانی شیعی به کارهیتناوت که
هه رسپکیان له جووری چه سپاون و به
ههستی بینین ورده گپرتن و کیتشی
شیعره که ییشی ۱۵ برگه یی که رت
کراوه بۆ (۵+۵+۵). ئینجا شاعیر
دوای ئەم سه ره تایه سه ره که وتوو وه ی،
وینه ی دیکه مان بهم جووه ی خواره وه
پیشکه ش ده کات:

ئه سوورامه وه به سه ره به حریتکی

سپى سافى نور،

پای ئەدام به ره وه سه رچاوه ی ئاوات

شه پۆلى شعور!

پادانی شاعیر به کاربگه ربی
شه پۆلى شعور به ره وه سه رچاوه ی
ئاواتی و سووران ه وه ییشی به سه ره
ده ربایه کی سپی و سافى رووناکى،
ده ربینى نوئی و وینه ی شیعی
جوانن شاعیر خولقاندوونى.

دلزار و شیعی رپالیست و چینایه تی

ههست ده که یین دلزار شان به شانى

چوونه نیو دنیای شیعی رۆمانسی
خوئی له شیعی رپالیزمیش داوه و
به کاربگه ری ئایدۆلۆژیا که ی وهک
شاعیرتکی کوۆمۆنست شیعی
رپالیستی داناوه، چونکه خوئی له
نزیکه وه ئاگاداری ژبانى پر ئه رک و
تازاری جووتیار و کریتکاران بووه و
بۆیان تیکۆشواوه، واقعیى حالتی
چینی چه وساو وه میلله ته که ی خوئی
له شیعره کانیدا سه ره که وتوو انه
ده ربپوه و له سه ره زمانى ئەو
ره نجه درانه ده لئی:

برا وه رزیر و جووتیار و سه پانین

۱۱

بى بهرگ و نانین ۵

ئه گه رچی هه لگه ری هه وجار و

داسین ۱۱

هه رده م که ساسین ۵

له چنگ ئاغای جگه ره پاره و

په لاسین! ۱۱

۴۶ ل

شاعیر نویتکاریى هه ره له ناوه روکی
شیعره که ییدا نه کردوو وه، به لکو له
پوخساریشدا کردوو وه و چوو وه کیتشی
دیره شیعره کانی به ۱۱ برگه یی
(۴+۴+۳) دارشتوو وه و به (۵)
برگه یی ماناکه ی ته و او کردوو وه و
ئه مهش گۆران کاربیه کی جوانه له
کیتشی شیعی نویدا.

شاعیر له هۆنراوه یه کی دیکه دا
به ناوی (له لادیدا) له واقعیى
ژبانى وه رزیر و جووتیارانه وه ده دوی
که چۆن له گه ل چینی کارگه ران و
خوینده وار و نیشتمانه ره وه ی
دیکه ی تیکۆشهر، خه بات ده که ن بۆ
پزگار بوونیان له ئیمپرپالیزم و
ده لئی:

له لادیدا له ناو وهرزیزر و جووتیار

۱۱

لهشاراندا له گهل چینی کرتیکار

۱۱

له گهرمیتن و له گوستان ۷

له ناو پهریز و بیتستان ۷

له گهل خوینهران ۵

وهتهن پهروهان ۵

ئه کهین خهبات ۴

له بو نهجات ۴

له نیستیمعمار!! ۴

ل: ۲۲

شاعیر له پال دهرپرینی ناوهرؤکیکی شیاو به خهباتی چینی چهوساوه له دژی داگیرکهری ره نجمش، گوپرانکاریبه کی تهواویشی له کیشی شیعره کانیدا کردوو و چوو به کیشی ۱۱ برگه بی (۳+۴+۴) ی خومالی دهستی پیکردوو و له نیوه دیری سییه موه دهیکاته ۷ برگه بی (۳+۴) و ئینجا دهیکاته (۵) برگه بی و به کیشی (۴) برگه بی کوتایی به هونراوه کی دیتنی.

شاعیری قالبووی خهباتی چینایه تی ههر له م مهیدانه یه وه هونراوه یه کی به ناوی (گورانی بو کارگهران) داناوه و هموو سیمایه کی خهباتی چینایه تی تیدا دهرپرپوه و کارگهری ره نجمدهر هاندهدات تا له دژی سهرمایه دار خهبات بکهن و له سهر زمانی ئه و کارگهره چهوساوه جهنگاوه رانه وه دهلی:

کارگهرین، جهنگاوه رین

ره نجمه رین، تیکوشه رین

بو قه لای سهرمایه دار،

تیکده رین، تیکده رین

ل ۳۷

ئینجا شاعیر دهوری ئه و کارگهرانه له مهیدانی ژباندا دهرده بری کسه بوونه ته روله ی شوپرشیک له دژی سوپای چهوسینه ر و خوینمژان دهجهنگن تا قریان ده کهن و به ته واری له ناویان ده بن و دهلی:

ئیمه ی روله ی شوپرشین

قاره مانی هیرشین،

بو سوپای خونخواری خوار

قر که رین، دوا برین!!

دلزار و شیعی ریالیزی نوی

دلزار له شیعی ریالیست ههر له هونراوه ی چینایه تی و خهباتی ره نجمده ران ناگیرسیته وه، به لکو روو دهکاته قوناغیکی نوپتر که ئه ویش ریباری ریالیزی نوییه و به تیکهل کردنی بنه ماکانی رومانسیهت له گهل واقیعدا دروست ده بی، چونکه شیعی واقیعی رووت ئه وهنده خو ی له ناو هونه ری شیعی پته وه نادوزیتته وه تا ره گزه کانی رومانسیه تی تیکهل نه کات که ههست و سوز و ئه ندیشه ی قوولن.

شاعیر له هونراوه یه کی له م جو ره یدا به ناوی (کورده گه وهه ریکه ناتویته وه) ئه وه مان بو دهرده بری که دوژمنی نه ته وه که مان ههر چه نده هه ول بدات کورد بتویته وه بو ی ناچیتته سه ر، چونکه کوردستان ناسرپته وه و کوردیش گه وهه ریکه به ناگری دوژمن ناتویته وه و ههر ده بی بمینئ و بچیتته پیش و بگات به نامنجی نه ته وه بی خو ی و دهلی:

کوردستان ههرگیز ناسرپته وه

کورد گه وهه ریکه ناتویته وه!

کاروانی میژوو ههرگیز ناوهستی

کوردریش ههروه کوه گه لان

هه لدهستی

ولاتی له چنگ دوژمن دهر دینئ

سیسته می حوکمی خو ی

ده چسپینئ

نالای نازادی ده شه کیتته وه،

وهک هه موو گه لان ده حه سیته وه

ل ۱۶۴

شاعیر سالتیک پیش راپه رینه که ی ناداری ۱۹۹۱ پیشبینی کردوو که میلله تی کورد له رووی دوژمنی فاشی راده په ری و نیشتمان هه کی له چنگ ئه و دوژمنه دپنده یه رزگار دهکات و سیسته می حوکمرانی خو ی داده مه زرینئ و نالای نازادی هه لده کات ههروه ک هه لیکرد و شاعیر له هونراوه که یدا له ۱۹۹۰ دا دیناوه ئه م خو پراگریه ی کورد و گه یشتنه حوکمی فیدرالی و هه لکردنی نالای سهروه ری پیشبینی کردوو.

شاعیر له پارچه هونراوه یه کی دیکه یدا به ناوی (خوین و چهک) میژوو ی ولاتی قاره مانان به دهستی کی ناگراوی و به لووله ی تفهنگی برنه و و شهستیر له سه ر خاکی سووتوای نیشتمان تو مار دهکات و به م جو ره پیشکه شمان دهکات:

به دهستی ناگراوی گهل،

به لووله ی برنه و و شهستیر

له سه ر خاکی خه لووزوای

ولاتی قاره مانانا

دۆزار و شیعری وەسفی

هەرچەندە دۆزار شاعیری شیعری ریاالی—زەمی نوێ و هۆنراوەی چینیایە تیپە، بەلام ئەگەر بمانه‌وێ له هێزی شاعیرییه‌تی بگه‌ین، وا چاکه ئاورێتک له هۆنراوه‌کانی له‌سه‌ر وەسفی سروشت و جوانی بدەینه‌وه، چونکه شیعری وەسفی به‌بێ هۆنراوه‌کانی دۆزار له وەسفی جوانی سروشت و جوانی ئافرهت به ناته‌واوی دەمینیته‌وه. شاعیر له هۆنراوه‌یه‌کییدا به‌ناوی (دروشمی خوشه‌ویستی) به شیوه‌یه‌کی ناراسته‌وخۆ وەسفی جوانی ئافرهت ده‌کات و له سه‌ره‌تا‌دا له‌سه‌ر زاری کچیک له‌کاتی ئاخاوتنی له‌گه‌ڵ دایکی‌دا ئەم قسانه‌ی که دۆسته خوشه‌ویسته‌که‌ی پیتی گوتوو و به جوانیدا هه‌لگوتوو بۆی ده‌گێرتته‌وه و ده‌لێ:

په‌پوله‌م ده‌گرت، له‌ باخچه‌ی گولان دویتنی دایه‌ گیان که‌وا پیتی گوتم: جوانی نازداری بووکی کوردستان!

گولاله‌ی لیوت، هینده‌ شیرین و ته‌پ و پاراوه!
هه‌نگی ناره‌زوو و په‌پوله‌ی هه‌زمی تیوروو کاوه!

به‌ راسـتی ئەم نمونه‌یه سه‌رکه‌وتوترین نمونه‌ی شیعری لیبریکی کوردیه و پتیویسته شیعری دۆلاری ئاوا ناراسته‌وخۆ بخه‌رتنه‌ روو

نه‌ک به‌کسه‌ر به‌ به‌ژن و بالایی ئافرهت هه‌لبێتی.

له وەسفی سروشتیش شاعیر به‌کجار ده‌ست رۆیشتوو و وەسفی جوانی ولاته‌که‌ی خۆی ده‌کات له شه‌ویکی مانگه‌ شه‌ودا و چی جوان و سه‌رنج راکێشه له سروشتی کوردستان و دیمه‌نه دل‌په‌ینه‌کانی بۆمان ده‌خاته‌ روو. ئەوه‌مان بۆ ده‌رده‌بێرێ که چۆن ئەو مانگه‌ تابانه له‌ناو جه‌رگی ئاسماندا به‌جوانی ده‌دره‌وشیتته‌وه و شنه‌ بای نه‌سیمیش به‌سه‌ر جوگه‌له‌ی رووندا ده‌شنیتته‌وه ده‌لێ:

مانگی خشت له‌ناو جه‌رگی ئاسمانا

ئه‌دره‌وشیتته‌وه
با به‌سه‌ر جوگه‌ی روون و په‌وانا سووک ئه‌شنیتته‌وه

له شوپنێکی دیکه‌ی هۆنراوه‌که‌یدا وەسفی‌کی جوانی چه‌م و چیمه‌ن و باخ و که‌پر ده‌کات که چۆن له‌ناو تریفه‌ی ئەو مانگه‌ رووناکه‌ نقوم بوون و ده‌لێ:

چه‌م و چیمه‌ن و ویاخ و که‌پری جوان

سه‌رتا به‌خواری
له‌ناو تریفه‌ی مانگی نوور په‌خشان
نوقمن به‌جاری!

ئینجا شاعیر ئاورێتک له ئەفسانه‌ی کۆنی گریک ده‌داته‌وه و ئەسته‌یره‌ی ئاسمان ده‌کاته‌ چاوی سیه‌راوی خوای عیشق و جوانی، که چۆن له‌گه‌ڵ چیمه‌ن و تیپی گولان یاری و چاوشارکێ ده‌که‌ن و ده‌لێ:

چاوی سیه‌راوی خوای عیشق و جوانی

ئه‌سته‌یره‌ی ره‌وشه‌ن
له‌گه‌ڵ چیمه‌ن و تیپی گولانی
چاوشارکێ ده‌که‌ن!

شاعیر له‌ ده‌رپه‌ینه‌ ناسکه‌کانی کۆپله‌ی دووه‌مدا وینه‌ی شیعری جوان پیکه‌وه‌ ناوه، چونکه (نقوم بوونی چه‌م و چیمه‌ن و باخ و که‌پر له‌ناو تریفه‌ی مانگه‌ شه‌ودا) وینه‌یه‌کی چه‌سپاوی شیعرییه و به هه‌ستی بینین و ده‌ده‌گیری و له کۆپله‌ی سێیه‌میشدا (چاوشارکێ چاوی سیه‌راوی ئەسته‌یره‌کان له‌گه‌ڵ چیمه‌ن و تیپی گولاندا) وینه‌یه‌کی دیکه‌ی شیعرییه و له‌جۆری جوولاه و به هه‌ستی بینین و ده‌ده‌گیری. له‌باره‌ی کیش و مۆسیقای شیعره‌کانیشه‌وه نیوه‌ دیری به‌که‌م ۱۰ بره‌گه‌یه و به ۵ بره‌گه‌یی ماناکی ته‌واو ده‌کات.

دۆزار و شیعری فه‌لسه‌فی

دۆزار به‌ بییر و لیكدانه‌وه‌یه‌کی قوول له فه‌لسه‌فه‌ی (ژیان و مردن)ی مرۆقه‌وه‌ دواره هۆنراوه‌ی پته‌وی له‌باره‌یه‌وه هۆنیوه‌ته‌وه و له‌کاتی خوتنه‌وه‌ی ده‌قه‌که‌ی، یان گوێ لێ بوونی، سه‌رنجی شیعیر و دۆست و په‌خنه‌گران بۆ وردبوونه‌وه له چه‌مک و ناوه‌رۆکه‌که‌ی راده‌کیشی، هه‌روه‌ک له‌م هۆنراوه‌یه‌یدا ده‌رده‌که‌وێ که له به‌رگی دوا‌یی دیوانه‌که‌یدا به‌ناوی (پردی ژبان) وه‌ک دروشمی‌کی په‌سند کراوی شاعیر خراوه‌ته‌ روو:

به‌سه‌ر پردی ژبانا ده‌سته‌ به‌ده‌سته ئینسان

ههتا ههتا به دیت و گوزهر دهکا بیت
وچان

پردیکی سهر سورمیتنه و سهیره،
له سهر دووپایه
بهنده، که بنکی ههردوو له ناخی
هیچییایه

لهبهنی دوو نهبووندا ماوهی ژیان
دیاره
خهبات و خووشهویستی و ئومیتد و
ئیش و کاره!!

دلزار و شیعری ئهفسانهیی

شاعیر له هه موو مهیدانهکانی
شیعردا وهستایانه ئهسپی خوئی
تاوداوه و تاقیکردهنهوهی ئهدهبیی
خوئی ئهنجام داوه و هونهرمهاندانه
که رهسته و چه مکی ئهفسانهی
کوردی و بیانی له شیعردا
به کارهیناوه و سهرکهوتتیکی باشی
له م مهیدانهش به دهستههیناوه،
له گهلێک هۆنراوهی وهک (نه ورۆز
نامه- ل: ۲۴) و (لافاو- ل: ۶۲) و
(بوکه مانچه ژهن و ژیان- ل: ۸۹) و
(ئهفسانهی گولئی شه رمن-
ل: ۹۰) دا ئه م تاقیکرنهوهی
ئه نجامداوه و سهرکهوتنی
وه دهستههیناوه. شاعیر هۆنراوهکی
(ئهفسانهی گولئی شه رمن) ی له سه
بنچینهی ئهفسانهی یۆنانی کۆن
دارشتوو و ئه وه مان بو دهرده بری که
چۆن گول له سه ره تادا پهنگی سپی
بووه و له دوا بیدا چۆن سوور بووه و
ئه ئهفسانه مان بو ده گپه تته وه:

دهلێن که خولقا گول له گولستان
سپی بوو سپی وهک به فری
کوستان

بهلام لهو ده مهی ده می کردوه
بو ماچ کردنی پروناکی بهیان

ههستی کرد ئاده م تهماشای دهکا
بو په روخساری سوور بوو له
شه رمان

پاستی ئاوابوو سهر کولمی یارم،
پیش هه لمرینی بهر له راموسان!
ل: ۹۰

دلزار و شیعری وه رگپه رانی

شاعیر جگه له وه رگپه رانی ۱۰۸
چوارینی بابا تاهیری هه مه دانی له
دیالیکتی لورپیه وه بو دیالیکتی
کرمانجی خواروو- شیهو زاری
(سو رانی) که تا ئیستا دوو جار
به ناوی گه نجهینه چاپکراون و
سهرکهوتوو ترین وه رگپه رانی
چوارینهکانی ئه م شاعیره مه زنه ی
کورده. له شیعری شاعیره مه زنهکانی
رۆژئاواش گهلێک هۆنراوه و پارچه
شیعری پتهوی سهرکهوتوانه ی
کردوو ته کوردی و نه په یشتوو
تاموچپه ژهی هونه ربیان له ده ست
بدن، چونکه رۆحی شیعرهکانی
وه رگپه رانه، نهک په په روهی وه رگپه رانی
ده قاو ده ق بگره تته بهر.

بو نمونه: له وه رگپه رانی
هۆنراوهیهکی شاعیری په مزبای
نوێکاری فه ره نسی رامبو
(۱۸۵۴-۱۸۹۱) به ناوی (هه ست
کردن) له عه ره بییه وه بو کوردی.
چوو ره رۆحه که ی به شیعری کوردی
دارشتو ته وه، بو په به چاکی له کاره
هونه ربییه که ی سهرکهوتوو وه به م
چه شنه ده مان خاته به رده م:

له ژیر ئاسمانی شینی به هارا

له ناو گولزارا
ئه رۆم نه شتلم گولاله و گیا
شاد و دلنیا.

بئی ئاگا له گشت پروداوی دنیا
* * *
هه ست به ته ریه تی سه رقاچم ده کم
به شه ونم که م که م
له خه و بینیم، غه رقی خه یالم
وه کو منالم
هیچ قسه ناکه م وهک بلتی لالم!
ل: ۶۱

شاعیر جگه له دارشتنه پته وه که ی
ناوه رۆکی شیعره که چوو به
(ته کنیکی نوئی) ش دیرهکانی
دارشتوو و به کیشی ۱۰ پرگه یی
(۵+۵) ی خو مالی دهستی په تکر دووه
و به ۵ پرگه یی دیره که ی ته واو کردوو
و جو ره جوانییه که ی به هۆنراوه داوه.
شاعیر له کرداری وه رگپه رانی شیعری
بیانی ته نیا سه رووشی له
ناوه رۆکه که ی وه رده گری و به
کوردییه کی په وان کاره هونه ربییه که ی
ئه نجام ده داد. بو نمونه: نامه یه کی
دلزاری پرمانسی ناوداری فه ره نسا
قیکتور هوگو (۱۸۰۲-۱۸۸۵) ی
به ناوی (له خه و هه ستانی کچیک)
به شیعره کردوو ته کوردی و
په یکه شی کردووین:

له گهل پشهنگی، تیشکی تازه دا،
له توتی نوینا
کچه جوانه که، ته نیشتی گۆری،
چاوی هه لینا!

گولخونچه یه که، تا ئیستا ده می بو
رۆژی ده م که ل
نه کردو ته وه، له سیبه رایه،
چاوه پتی نه مه ل!
ل: ۹۶

ئنججا له دېرېكى ديكه
هونراوه كه دا وهسفيكي جواني
ره گه زى ژن ده كات و دهيكات به
په رستگايه يه كى پاك و پيرۆز و
ده لى:

**ژن له كاتيكا، تازه خونچه به،
سهرچاوه ي سۆزه
په رستگايه كه، تا بيرمان بركا،
پاك و پيرۆزه!**

ئنججا شاعير سۆز و نه نديشه ي
ئهم هونراوه فه رهنسيبه ده به ستپته وه
به هه لسو كه وتى شه رمنانه ي كچى
كوردستان كه له ده قه كه ي شاعيري
يه كه مدا نيبه

**نازانم بۆچى كچى كوردستان
هينده شهرمنه،**

**له گه ل ده ركه وتن، شان و مل
رووتى ناوا دورژمنه!؟**

شاعير له ريگاي سرووش وه رگرتن
له شيعرى شاعيري بيانى، چووه
پارچه شيعريكي شتيخ محيه دين بن
عه ره بي (١١٦٥-١٢٤٠ى ز)
به ناوى (دينى خو شه ويستى)
كردو وه ته كوردى و سه ركه وتوانه كاره
هونه ريبه كه ي نه نجامدا وه و به م جوړه
شيعره كه ي دارشتو وه:

**دلم ديوانى ديده مه ستانه
باخى بتخانه بت په رستانه!
له وه حى ته ورات و سه فحه ي
قورئانه**

**كه عبه ي ئيسلام و شينگاي
جوانه**

**دېرى ره بن و مه كۆي مورغانه
خو شه ويستىكى راستى ئينسانه
خو شه ويستيه دينى من گيانه،
بن خو شه ويستى ژين كه ي ژيانه!؟
٩٤ ل**

شاعير دېره شيعريكي شاعيري
گه و ره ي ئينگليز لۆرد بايرۆن
(١٧٨٨-١٨٢٤) ي به ناوى (هه زار
بريا) كردو وه ته كوردى و ئه مه
ده قه كه يه تى:

**هه زار بريا ده مى تيكراي كچانى
جوانى دنيايه
ده مى بووايه به كامى دل ئه من
ماچم بكر دايه!!
٩٠ ل**

**ئه همه دييه ي دلزار
ئه همه دييه ي دلزار
فه ره نه نگۆكيكى (رووسى-كوردى)
به شيعر هونيو وه ته وه و ٦٠٠ وشه ي
رووسى گرتۆته خو و له سه ر كيشى ٨
برگه بي دايرشتو وه و به ناوى
ئه ندامانى له ش ده ست پيډه كات:**

**(تيله) له شه، (ئيميا) ناوه
(گه له فا) سه ره، (گلارز) چاوه**

**(ئوخه) گوڤيه، (زووب) ددانه
(رووكا) ده سته (پليچۆ) شان!**
٣٣٣ ل

**دوا ئاواتى شاعير
دلزار شاعيري خه بات و راپه رينه،
هه موو ئاواتى له ژياندا رووخاندنى
رژيمى فاشى عيراق بوو تا
میلله ته كه ي به ئازادى و دوور له
چه وساندنه وه بژى و ئه و ئوميد و
ئاواته ي خو ي له دېره شيعريكي دا
ده رپروه كه ١٧ سال پيش رووخانى
رژيمى فاشى له سالى ١٩٨٦
داينا وه و ده لى:**

**ئوميدم وايه نه مرم تا رژيمى
فاشى ده مرتم
كفن نه كرىم هه تا كفنى به رى ئه و**

كورد ده دېرېنم

ل ١٦٦
ئاواتى شاعيري ش له ٢٠٠٣ دا
ها ته دى و رژيمى فاشى له عيراق دا
رووخا و كورديش ئازاد بوو و
مه ترسى له ناو بردنى له سه ر نه ما و
هه ر ئه وه نده ي ما وه بيته خا وه ن
قه وا ره ي سياسى و سه روه رى خو ي.

بروانامه و رژ ليناى شاعير

دلزارى شاعير و خه باتگيري
ناسراوى كورد، رژيكي تاييه تى
له ناو ئه دييان و خه باتگيراني كورد دا
هه يه و ده زگاي رو شنبيرييه كان و
لايه نه سياسيه كان بروانامه ي
رژيلينانيان پيشكه ش كردو وه و له
لايه ره (٣٦٠ و ٣٦١) ي ئه م
ديوانه دا ئه م لايه نانه ي ده ستنيشان
كردو وه كه بروانامه ي رژيلينانيان
پيدا وه و سوپاسيان ده كات، به لام
شاعير هه ندئ لايه نى له بيرچو وه
ئاماره يان بو بكات و سوپاسيان
بكات بو به لي ره دا حه ز ده كات ناويان
بينئ و رژ و سوپاسى خو ي
پيشكه ش به و لايه ن و كه سايه تيبانه
بكات:

(١) له كانونى دو وه مى
١٩٩٠ دا يه كيتى نو سه رانى كورد-
له سويد له شارى ستوكه ولتم به بو نه ي
ته واو كردنى ٧٠ ساله ي ته مه نى له
ئاهه نكيكا رژيزان لينا وه و گه ليك
له ئه ديب و نو سه رانى كوردستانى
باكوور و باشوور و روژه لات و
روژئاوا به شداريان تيدا كردو وه.

(٢) له ئيواره ي ٥/٧/٢٠٠١ دا
روژنامه ي (طريق الشعب) و
(ريگاي كوردستان) ئيواره خوان و
كو ريكي رژيلينانيان بو سازدا و

هاورپتيان سكرتيري حزبي شيوعي عيراق و سكرتيري حزبي شيوعي كوردستان و نوينهري حربه سياسييه كاني كوردستان و ژماره يه كي بهرچاو له شاعير و نووسه راني كورد به شدارييان تيدا كرد و تىپى مؤزبكيش دهورى خوى تيدا گيپرا و به وتارى به نرخ و سروود ريزلينيانيان پيشكesh كرد.

(۳) له بيره وهري رۆژى له داىك بونىيدا له ئىـوارهى رۆژى ۲۰۰۶/۱/۸ دا رۆژنامهى (رېگاي كورستان) و گوڤارى (بىرى نوئى)ى حزبي شيوعي كوردستان به بۆنهى ته و اوكردى ۸۶ سالهى ته مه نييه وه كۆرپكيان بۆ له هۆلى شه هيد مه هدى خوشناو له باره گاي يه كىتى نووسه راني كورد- لقي هه ولير سازدا و وهزىرى رۆشنىبرى ئه وسى و هاورپتيان كه رىم ئه حمهد و كه مال شاكرى سكرتيري حزبي شيوعي كوردستان ئاماده بون و سامى شوپش و فه رهاد عه ونى سه رۆكى سه ندىكاي رۆژنامه نووسانى كوردستان و سه عدوللا په رۆشى سه رۆكى يه كىتى نووسه راني كورد- لقي هه ولير و چه ندان ئه دىبى دىكه وتارى ريزلينيانيان پيشكesh كرد و له كۆتايىدا مه داليايه كى ئالتوونيان خه لات كرد.

دۆزار و چالاكى رۆژنامه نووسى و

ئه ده بى

شاعير له به شى كۆتايى ديوانه كه يدا كورته يه كى له بيوگرافى خوى نووسيوه و له چالاكييه كاني له بوارى رۆژنامه نووسى و بزوتنه وهى ئه ده بى له كوردستان و

عيراقدا دواوه و ليره دا به خيبرايى ئامازه يان پييده كه ين.

* له په نجاكاني سه دهى رابردوودا به نه يتى كاري له ده رچوواندى رۆژنامهى (ئازادى) دا كردووه و له سالى ۱۹۶۰ يشه وه به شيويه يه كى ئاشكرا ئه ندامى ده ستهى نووسه راني ئه و ئۆرگانهى حزبي شيوعي عيراق- ريكخستنى هه رىمى كوردستان بووه.

* له سالى ۱۹۵۹ دا شاعيرى ناسراوى كورد بووه ته ئه ندام له يه كىتى ئه دىباني عيراق به سه رۆكايه تى شاعيرى گه و ره محه مه د مه هدى جه واهيرى.

* له سالانى ۱۹۵۹ و ۱۹۶۰ دا به شدارى له هه ردوو كۆنگره كاني مامۆستايانى كورد له شه قلاوه كردووه و پيشنىيازى سوود به خشى پيشكesh به ليژنه كاني كۆنگره كان كردووه.

* له سالى ۱۹۷۰ دا بووه ته ئه ندام له يه كىتى نووسه راني كورد و له كۆنگره ي يه كه مييدا كه له رۆژانى ۲۳ و ۲۴ حوزه يرانى ۱۹۷۰ دا له به غدا به سترى به ئه ندامى يه كه مين ده ستهى به رپوتوبه رى مه لبه ندى گشتى ئه م يه كىتتويه هه لبريز دراوه.

* له سالى ۱۸۸۱ دا بووته ئه ندام له ده ستهى دامه زرينه رى يه كىتى نووسه ر و ئه دىباني كورد له شاخ له ناوزه نگ دا.

شاعيرمان له زۆر ريكخراو و سيمينار و ميهره جاني ئه ده بى كورديدا به شدارى كردووه و له لاپه ره كاني ۳۵۹-۳۶۰ ي ئه م ديوانه يدا به ته واوى توؤماركراون.